

прийнято зараховувати до балканських країн, її доктрина «Великої Угорщини», крім іншого, претендує на українське Закарпаття. У практичній площині обидві країни використовують впливи на свої діаспори. Українським громадянам роздаються угорські паспорти, а до властей висуваються вимоги змінити виборче законодавство чи мовний закон. Все це не може не викликати занепокоєння в Україні.

УДК 343.985

Філінюк А., д. іст. наук. проф.

Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка.

МІФИ ПРО ВЕЛИКУ ВІТЧИЗНЯНУ ВІЙНУ ЯК СИСТЕМНИЙ ЧИННИК У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Filinyuk A., Dr., Prof.;

MYTHS ABOUT THE GREAT PATRIOTIC WAR AS A SYSTEM FACTOR IN RUSSIAN HYBRID WARFARE AGAINST UKRAINE

Як відомо, розвиток міжнародних відносин на сучасному етапі вирізняється поглибленням процесів глобалізації, взаємозв'язку внутрішньополітичної ситуації у державах із тенденціями міжнародної політики, посиленням взаємозалежності її суб'єктів у контексті реалізації національних інтересів. Це об'єктивно спричиняє необхідність пошуку шляхів і механізмів розв'язання глобальних проблем, викликаних розхитуванням світової системи міжнародних відносин і безпеки, загостренням міждержавної і міжнаціональної конфронтації, нівелюванням принципів верховенства права, суверенної рівності, поваги державного суверенітету, непорушності державних кордонів, територіальної цілісності держав, немислиме без формування потужного науково-теоретичного забезпечення зовнішньої політики й дипломатії [10, с.5]. Тим більше, що, за оцінкою «титанової леді» М. Олбрайт [1], сучасний світ заповнює фашизм. Авторка книги «Фашизм. Засторога» особливо підкреслює чинники, які цьому сприяють, й застерігає, що якщо не протистояти зростанню й розквіту фашистських сил, це може привести до економічної катастрофи, тривалого сплеску міжнародного тероризму, посилення сектантського насильства, незбагнених порушень прав людини, розриву багатосторонньої співпраці [6].

Як відомо, сучасна Україна, як і будь-яка суверенна, незалежна держава, складається з двох компонентів: зрілої своєю свідомістю нації та національної держави. У російській світоглядній системі нинішньої Російській Федерації українці не визнавалися й не визнаються окремим народом, а суверенна, незалежна Україна – легітимною державою. Нинішня російська влада в особі Путіна, продовжуючи більш як трьохсотлітні традиції Росії і СРСР з підтримання самодержавства та узурпованої радянсько-більшовицької влади та комуністичного режиму за допомогою внутрішнього терору і зовнішньої експансії, веде агресивну війну як проти волі українського народу, так і проти порядку, що встановився наприкінці «холодної війни» [7, с.3]. Офіційний Кремль робить все, щоб світоглядно розколоти українське суспільство на ідейно розрізнені частини. У зв'язку з цим, будь-які реальні кроки на шляху утвердження державності України в Росії неодмінно кваліфікуються як екстремістські, націоналістичні і фашистські, а вивчення та висвітлення нашої історії в якості українського концепту – як фальсифікацію і навмисне перекручування фактів минулого. Для просування таких тверджень у хід пускають різноманітні псевдонаукові засоби – від міфів, продовження практики привласнення всіх заслуг російському народу до звинувачення, що в країнах пострадянського простору, зокрема в Україні, досліджують і пишуть власну національну історію, наголошуючи на прагненні

переписати історію у вигідному для нас світлі. Успіх цієї боротьби залежить від того, якою мірою буде чинитися цьому опір. Щоб його ослабити і звести нанівець єдність українського суспільства, нищівні удари завдавалися і завдаються по українській національній еліті, найбільш активній патріотичній частині суспільства і по селянству як основі і остові українського народу.

В гібридній війні, яка не припинялася жодного разу за останніх понад 350 років, зброєю «холодної війни» стала історіографія Другої світової війни. Свого часу це вело до оголошення радянською історіографією всіх праць зарубіжних істориків, незалежно від наукових шкіл, доктрин чи напрямків наперед «буржуазними фальсифікаціями, призначеними роздмухувати роль США і Англії та принизити вирішальний вклад Радянського Союзу в розгром фашистського блоку [4, с.4]. Робилось це на фоні ігнорування і ретельного замовчування фактів повного провалу Червоною армією оборони країни на початку нацифашистської агресії в 1941 р. і того, що саме народ у своїй масі став на захист рідної землі й тим самим врятував тоталітарну Сталіна. Теза О. Довженка: «Правда про народ і його лихо...нікому не потрібна і ніщо не потрібне, крім панегірика» [3, с.226] не була почута. Навпаки, в умовах авторитарної диктатури з її однопартійною системою навіть правдиві і близькі до об'єктивності праці зазнали «віроломної «трансплантації». Внаслідок цього пріоритетне місце в них посіли «штабна» (а не «окопна») правда, нашпиговані брехнею селекційно підібрані документи і матеріали, а на їх основі – профільтовані політичною цензурою та «вигідні» з позицій правлячої партії і влади факти і епізоди. Особлива складність української історіографії полягала в тому, що найменша спроба дослідників показати місце і роль українців у війні відразу ж розцінювалася як націоналізм [4, с.7, 11].

Оцінюючи різко негативно події Революції Гідності і навішуючи владі України ярлик неонацистської, між тим у Росії не помічають зростання всередині країни кількості та активності ультраправих і ультрашовіністичних угруповань. Більше того, під звинувачення українців в прагненні виробити власне бачення на останню світову війну правлячий режим Путіна реанімував міф про геніальність полководця Сталіна. При цьому навіть проігнорував улюбленого полководця Г. Жукова, який писав про відсутність у країні в роки Великої вітчизняної війни повноцінного Верховного командування і дезорганізацію Сталіним Генерального штабу, Наркомату оборони з самого початку. Щороку в Росії проводять паради до дня Перемоги, нібито для того, щоб скласти шану тим, хто загинув на фронтах ні не Другої світової, а лише Великої світової війни. У Москві не беруть до уваги, що під час військового параду на Червоній площі 24 червня 1945 р. фразу маршала Г. Жукова про полеглих у боях у величезних, незнаних в історії кількостях не відреагували і не пом'янули хвилиною мовчання. Шапку зняв лише О. Корнійчук [4, с.17, 20]. Таке спотворення слугує тому, що маючи правдивий вигляд, історична брехня, яка засіла в свідомості наших людей, у черговий раз може взяти реванш. Адже знання домінуючої нації, історії про пригноблені народи є структурою неправд і міфів, котрі не підпорядковуються законам логіки і не потребують доказів. Інакше, як пояснити той факт, що в Росії на державному рівні керуються документами про те, що «народи Росії, об'єднані спільною історичною долею.., відіграли вирішальну роль у спасінні світу від загрози фашистського поневолення і справили значний прогресивний вплив на соціальний і економічний розвиток багатьох держав» [8, с.34].

Тут особливо підкреслимо, що гібридну війну проти України Росія веде всіма можливими засобами за збереження свого впливу в Україні з опорою на російськомовне населення, на спільні, а фактично російські цінності, російську мову, російську культуру, історичну спільність народів, поєднуючи це з одночасною підтримкою в суспільстві всередині Росії негативного сприйняття України. Для

просування та реалізації своїх великодержавних інтересів активно використовуються суперечливі, частіше сфальсифіковані факти історичного минулого й підключаються їхні спецслужби, православна церква, культурні представництва і розгалужена мережа осередків «русского мира». В Росії добре засвоїли теоретичні положення П. Сорокіна, які побачили світ сто років тому, про те, що головною причиною, чи основою внутрішнього соціального миру є наявність в суспільстві цілісної системи основних цінностей і відповідних норм поведінки, які твердо увійшли в життя. До того ж, основні цінності різних частин і членів суспільства повинні по сутності гармоніювати з цією системою і одна з одною. В підручниках з соціології у Російській Федерації, говорячи про головні основи внутрішнього і міжнародного миру, прямо стверджується, що якщо їх єдність, засвоєння і гармонія послаблюються, то «збільшуються шанси громадянської війни в суспільстві». Якщо ослаблення засвоєння і гармонії торкається систем цінностей різних суспільств, результатом стає міжнародна війна. Такі війни продовжувалися доти, поки одна зі сторін не знищувалася чи підкорялася і її цінності ставали сумісними з цінностями сторони, перемогла [Сорокин, с.491, 492].

Тому винятково важливо, щоб політична еліта, наукова громадськість, українське суспільство загалом нарешті усвідомили: з ворогом, який прийшов убивати, домовитись апріорі неможливо. Очевидно, що Україна зіткнулась із тим реальним фактом, що російські наративи «Кримнаш» і «громадянська війна в Україні» не тільки поширені в Російській Федерації, а й знаходять дедалі більшу підтримку й стають прийнятними точками зору серед частини населення Східної і Південної України та за кордоном, у тому числі і в інформаційному полі партнерів нашої держави. Більше того, на переконання виконавчого директора Науково-дослідного центру проблем національної безпеки РФ О. Овсянікової, сучасне політичне керівництво України, більше ніж будь-яке інше раніше на пострадянському просторі, залежить від зовнішнього фактору, перш за все від американського впливу, до того ж як з боку офіційних структур (Держдепу і посольства США в Україні), так і різних неурядових структур і фондів і на основі цього робить висновок, що «в Україні повною мірою реалізований режим імітаційної демократії, при збереженні формально демократичних процедур, реальна влада в управлінні політичними процесами належить структурам, які не відносяться до органів державної влади» [6, с.364].

Проте, на переконання французького історика Нормана Дейвіса, «рано чи пізно Європейське Співтовариство на Заході і держави-наступниці на Сході повинні повному визначати свої ідентичності, свої межі і свої симпатії. Як-небудь, принаймні на певний час, напевне, пощастить виробити нову рівновагу, можливо, в рамках багатосторонньої структури. Регіональні групи, як-от Балтійська рада, «шестикутник» і щось на кшталт клубу чи клубів колишніх радянських республік теж можуть відіграти певну роль. Але десь між глибинами Росії і серцем Європи таки має визначитись нова лінія поділу – хотілося б сподіватись, уздовж мирного кордону» [2, с.1175].

Отже, в умовах гібридної війни, яку розпочала Росія проти України більше семи років тому, об'єктивне та всебічне вивчення місця і ролі українського народу в Другій світовій війні та осмислення її уроків нині посідає не тільки пріоритетне значення для вітчизняної історичної науки, а й стало важливим науковим напрямом забезпечення національної, передусім гуманітарної безпеки нашої держави.

Література

1. Головка Т. Засторога, звернена до кожного // День. 2021. № 42. 10 березня.
2. Дейвіс Н. Європа. Історія [пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко]. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 1502 с. : іл.
3. Довженко О. Україна в огні. Київ : Рад. письменник, 1990. 416 с.

4. Коваль М. В. Друга світова війна та історична пам'ять // Укр. іст. журн. 2000. № 3. С. 3-21.
5. Овсянникова О. А. Україна 2020: новий старий курс // *Современный миропорядок и его влияние на национальную безопасность Российской Федерации. Сборник материалов круглого стола (Москва, 27 августа 2020 г.)*. Москва : ВАПГШ ВС РФ, 2020. С. 361-372.
6. Олбрайт М. Фашизм. Засторога / [пер. з англ. О. Дем'янчук]. Київ : Вид-во «Форс Україна», 2020. 352 с.
7. Плохій С. Брама Європи / [пер. з англ. Р. Клочка]. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 496 с.
8. Рекомендации «круглого стола» на тему «О противодействии попыткам фальсификации истории народов в ущерб интересам России» // *О противодействии попыткам фальсификации истории народов в ущерб интересам России. Сборник материалов*. Москва : Издание Совета Федерации, 2012. С. 34-40.
9. Сорокин П. А. Общедоступный учебник социологии. Статьи разных лет / [Ин-т социологии]. Москва : Наука, 1994. 560 с.

УДК: 159

Чаплак Я.¹, канд. психол н., доц.; Ілюк М.², практ. психолог; Лясковська А.-Х.1, студ.

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

²Горішньозалучанська гімназія Снятинської міської ради Івано-Франківської обл., Україна

КЛІПОВІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ЯК НОВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬСТВО

Chaplak Ya., Ph.D., Assoc. Prof.; Iiuk M., psychologist; Lyaskovska A.-H., student

CLIPOVISATION OF INFORMATION SPACE AS THE NEOTERIC TECHNOLOGY OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL INFLUENCE ON SOCIETY

Стрімкий розвиток технологій сучасного кіберпростору посилює становлення такого різновиду загальнолюдської культури сьогодення, як «кліпова культура». Вона формується на основі інформаційно-комунікативних потоків (марафонів) на теренах Інтернету з тієї причини, що саме цифровий технологічний інструментарій сьогодення має неабиякий вплив на процес формування особистості. Тобто, на просторах цифрового світу за допомогою застосування сучасних технологій соціально-психологічного впливу формується кліпове мислення особистості та стає невід'ємною складовою життєдіяльності суспільства в цілому. Це зумовлено тим, що в конкурентних умовах інформаційно-комунікативні потоки прагнуть відобразити великий об'єм інформації з метою підвищення рівня прихильності аудиторії та збільшення її кількості [1].

А це, в свою чергу, призводить до того, що у процесі відтворення досить великої кількості тих чи інших властивостей об'єктів не беруться до уваги конкретні зв'язки між ними та можуть характеризуватися алогічністю, мозаїчністю, фрагментарністю інформації, високою швидкістю переключення між фрагментами того чи іншого інформаційного потоку тощо. Окрім цього, такий процес може призвести до спотворення цілісної картини світу особистості, або нав'язування конкретної моделі картини світу з певною метою [5]. Ці технології можуть кардинально змінювати не тільки світогляд окремої особистості, але й того чи іншого суспільства в цілому [4].